

**ΒΕΝΕΔΙΚΤΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ
ΑΓΕΙΟΡΕΙΤΟΥ**

**ΤΟ ΟΧΙ ΚΑΙ ΤΟ ΝΑΙ
ΤΟΥ ΘΕΟΥ**

Έκδοσις
Συνοδία Σπυρίδωνος Ιερομοναχου
Νεα Σκήτη Αγ. Όρους
2000

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Το όχι και το ναι
Λέγει ο Θεός όχι;
Σε ποιές προσευχές απαντά ο Θεός αρνητικά
Γιατί δεν απαντά ο Θεός στις προσευχές μας
Πότε εισακούονται οι προσευχές μας
Η Πατερική δεοντολογία
Βιβλιογραφία

ΤΟ ΟΧΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Το ναί και το όχι

Ένα όχι ή ένα ναί μεταξύ των ανθρώπων προϋποθέτει μία συνάντηση και μία συζήτηση, μία συνομιλία. Προϋποθέτει μάλιστα και συζήτηση έντονη, μέσα στα ανθρώπινα πλαίσια πάντα, που μπορεί να καταλήξει και σε διαξιφισμούς. Που ο ένας από τους δύο μπορεί να ακούσει και τα παρακάτω: Δεν σου δίνω αυτό που θέλεις, δεν μπορεί να γίνει αυτό που ζητάς, δε σου συμφέρει να γίνει αυτό γι' αυτό και γι' αυτό το λόγο, όχι δεν μπορεί να γίνει αυτό, υπάρχουν προβλήματα και συνέπειες.

Αυτά μπορεί να είναι τα αποτελέσματα μιάς συναντήσεως και συζητήσεως, χωρίς να αποκλείονται βέβαια και τα θετικά σημεία πάντοτε, και μάλιστα όταν η συζήτηση γίνεται με αγάπη και κατανόηση και νηφαλιότητα.

Μία συνάντηση με τον Θεό είναι και η προσευχή. Και αυτό προϋποθέτει έναν ακούοντα, τον Θεό και έναν λέγοντα, τον άνθρωπο. Έτσι ονομάζει την προσευχή ο ι. Χρυσόστομος. Ο Ευάγγριος θα μας πει ότι είναι ανάβασις του νού και ο άγ. Ιωάννης της Κλίμακος αρπαγή του νού προς το Θεό.

Αυτή η συνάντηση όμως, η ανάβαση και η αρπαγή σε τέτοια δυσθεώρητα ύψη μπορεί να έχει δύσκολη πολλές φορές και πολύ δυσμενείς επιπτώσεις στον άνθρωπο. Διότι είναι συνάντηση δύσκολη.

Και δεν είναι μόνο συνάντηση. Είναι και σχέση μαζί. Μία σχέση βαθιά που δεν μπορεί να επιβληθεί ούτε σε μάς, ούτε στον Θεό. Το γεγονός ότι ο Θεός μπορεί να κάνει αισθητή την παρουσία Του ή μπορεί να μας αφήσει με την αίσθηση της απουσίας Του, είναι απόδειξη της ζωντανής αυτής και πραγματικής σχέσεως. Εάν μπορούσαμε να Τον πρασύρουμε μηχανικά σε μία συζήτηση, να Τον αναγκάσουμε δηλαδή να μας συναντήσει, απλά και μόνο επειδή εμείς διαλέξαμε τη στιγμή αυτή να Τον συναντήσουμε, δεν θα υπήρχε ούτε σχέση ούτε συνάντηση.

Είναι λοιπόν συνάντηση αλλά και σχέση μαζί η προσευχή αλλά και συνομιλία με τον Θεό. Η συνάντηση αυτή μπορεί να έχει και ως αποτέλεσμα να σκούσει κανείς, ανθρώπινα μιλώντας, αυτά που λέχθηκαν παραπάνω. Όχι με τον ίδιο τρόπο βέβαια. Με τον τρόπο που γνωρίζει ο Θεός και που είναι διαφορετικός στον καθένα μας.

Μερικές φορές έχουμε εμείς οι ίδιοι κάποια αίσθηση της απουσίας του Θεού. Στεκόμαστε μπροστά στο Θεό και φωνάζουμε δυνατά σε ένα άδειο ουρανό από τον οποίο δεν έρχεται καμμία απάντηση γυρίζουμε προς όλες τις κατευθύνσεις και Εκείνος δεν φαίνεται πουθενά.

Έτσι ακούμε πολλές φορές από συνανθρώπους μας λόγια σαν αυτά: Προσευχήθηκα πολύ, έκλαψα πάνω στον πόνο μου, παρακάλεσα τους αγίους, την Παναγία μας, πήγα και σε προσκυνήματα διάφορα, δεν έγινε τίποτα. Η απάντηση από το Θεό ήταν αρνητική. Είπε **όχι** ο Θεός.

* * *

Λέει όχι ο Θεός;

Πότε όμως ο Θεός λέγει όχι στον άνθρωπο;

Η φράση ή το άκουσμα ακόμα ΟΧΙ από τον Θεό, είναι μία πρόκληση για όλους τους ανθρώπους. Και η πρόκληση αυτή μεταβάλλεται σε σκάνδαλο μετά τις αλεπάλληλες διαβεβαιώσεις του Θεού για την εκπλήρωση και χορήγηση κάθε αιτήματος εκείνου που προσεύχεται. Ποιά έννοια θα είχε η καθαρή δήλωση του Κυρίου "Πάντα όσα αν αιτήσητε εν τω ονόματι μου λήψεσθε", ό,τι θα ζητήσετε στο όνομα μου θα το λάβετε", ή το "αιτείτε και δοθήσεται, κρούετε και ανοιγήσεται...", αν υπήρχε πιθανότητα έστω κάποιας αρνητικής απαντήσεως εκ μέρους του Θεού στον αγωνιώντας και προσευχόμενο άνθρωπο;

Και πώς θα μπορούσε να ερμηνευτούν αυτές οι κατηγορηματικές υποσχέσεις του Κυρίου, πολύ περισσότερο μάλιστα όταν δεν είναι μοναδική η διαβεβαίωση του Κυρίου για το θέμα αυτό;

Το πρώτο πρόβλημα που προκύπτει, είναι αν πραγματικά ο Θεός απαντά ή όχι στις προσευχές μας. Αν υπάρχουν αναπάντητες προσευχές εκ μέρους του Θεού. Αν δηλαδή υπάρχουν περιπτώσεις που χριστιανοί ζήτησαν διάφορα πράγματα στην προσευχή τους από τον Θεό και δεν έλαβαν καμμία

απάντηση ή συνέβη το εντελώς αντίθετο από αυτό που περίμεναν. Δηλαδή η απάντηση του Θεού ήταν αρνητική.

Ο Μ. Βασίλειος διατυπώνει την εξής ερώτηση: “Γνωρίζει ο Θεός την καρδιά εκείνων που προσεύχονται. Ποιά ανάγκη έχει ο Θεός της διατυπώσεως των αιτημάτων από τους πιστούς, αφού γνωρίζει εκείνα που έχουν ανάγκη και μας χορηγεί πλούσια αυτά που είναι απαραίτητα για την συντήρηση μας;” Και απαντά ο ίδιος. Ναι, γνωρίζει ο Θεός τις ανάγκες των ανθρώπων και “πάντα τα σωματικά πλουσίως παρέχει ημίν, οίον την βρηχήν επί δικαίους και αδίκους”, αλλά συμπληρώνει: “την πίστη και τα κατωρθώματα της αρετής και την βασιλείαν των ουρανών, εάν μη αιτήσεις μετά καμάτου και παραμονής πολλής ου λαμβάνεις”, “αν δεν τα ζητήσεις με κόπο και επιμονή, δεν τα παίρνεις”. (Ασκητικές διατάξεις). Εδώ έχουμε μία πιθανή αναπάντητη προσευχή, επειδή δεν τηρήθηκαν οι απαραίτητες προϋποθέσεις. Διότι λέγει χαρακτηριστικά ο ίδιος ο άγιος: “Δει γαρ πρότερον ποθήσαι, ποθήσαντα δε ζητήσαι εξ αληθείας εν πίστει και υπομονή τα παρ’ εαυτού εισφέροντα, εν μηδενί κρινόμενος υπό του ιδίου συνειδότος ως αμελώς ή ράθυμος αιτούντος, και τότε λαβείν, ότε θέλει ο Κύριος...”. “Πρέπει δηλαδή πρώτα να επιθυμήσει κανείς κάτι, κατόπιν να το ζητήσει πραγματικά με πίστη και υπομονή κάνοντας και το ίδιο όιτ μπορεί, χωρίς να κατακρίνεται για τίποτε απο τη συνείδηση του ότι προσεύχεται με αμέλεια ή με ραθυμία, και τότε θα πάρει αυτό που ζήτησε, όταν θέλει ο Κύριος...”.

Υπάρχει αίτηση και αίτηση· υπάρχει αίτηση θεοφιλής και αίτηση που δεν εγκρίνεται από τον Θεό. Έτσι λέγει και ο Ιερός Χρυσόστομος.

Πλλές φορές οι προσευχές που αναφέρονται στα υλικά παραμένουν αναπάντητες, ενώ εισακούονται όλες οι προσευχές που αναφέρονται στα πνευματικά θέματα. “Επι μεν των βιοτικών πολλάκις ζητήσαντες ούχ εύρομεν· επί δε των πνευματικών ούκ ένι τι τοιούτον, αλλά ανάγκη πάσα τον ζητούντα ευρείν...”.

Πάντως όλοι οι Πατέρες της Εκκλησίας μας ομολογούν ότι όντως υφίσταται το πρόβλημα των αναπάντητων προσευχών ή της αρνήτικης απαντήσεως στην προσευχή εκ μέρους του Θεού.

Για τον αγ. Ιωάννη της Κλίμακος το ότι “ο Θεός ου παρέχει τοις αιτούσι τας χάριτας”, δεν εκπληρώνει δηλαδή τα αιτήματα εκείνων που ζητούν κάτι, είναι καθαρά θέμα οικονομίας του Θεού. **ΔΕΝ ΣΥΜΦΕΡΕΙ** στους αιτούντας να ικανοποιηθεί το αίτημα τους και για τον λόγο αυτό ο Θεός δεν το ικανοποιεί.

Υπάρχει όμως και άλλη εξήγηση στο θέμα μας: Τονίζει ο σοφός Ωριγένης: “Ει δε ο αιτών λαμβάνει” και τα εξής, ο μη λαμβάνων ουκ αιτεί ει και δοκεί τι αιτείν, και ο μη ευρίσκων ουκ εξήτησεν τω μη ορθώς, μωρώς δεν ζητείν και λογομαχείν επ’ ουδέν χρήσιμον, ω τε ούκ ανοίγεται, ου κρούει καν τοίχους ή τα έξω της θύρας κρούει”. Δηλαδή· “αν, αυτός που ζητεί, λαμβάνει σύμφωνα με τον λόγο του Κυρίου, αυτός που δεν λαμβάνει δεν ζητεί, μολονότι φαίνεται ότι ζητεί, και αυτός που δεν ευρίσκει κάτι, δε ζήτησε κάτι χρήσιμο, και εκείνος που χτυπούσε την πόρτα, δεν την χτυπούσε, αν και φαινόταν ότι καθόταν έξω από την πόρτα και δίπλα στους τοίχους και χτυπούσε να τον ανοίξουν”. Το επειρήρημα βασίζεται την υπόσχεση και την αξιοπιστία του Θεού. Εφ’ όσον ο Θεός υποσχέθηκε ότι θα εκπληρώσει τα αιτήματα του προσευχόμενου και εφ’ όσον ο Θεός είναι κατά πάντα αξιόπιστος, αυτό σημαίνει ότι αν αυτός που προσευχήθηκε δεν έλαβε απάντηση, στην πραγματικότητα δεν ζήτησε. Απλώς είχε την αυταπάτη ότι ζητά ή κρούει την θύρα του ελέους, αλλά στην πραγματικότητα “ελογομάχει μωρώς επ’ ουδενί χρήσιμον”. Κατά τον Ωριγένη λοιπόν η αναπάντητη προσευχή δεν είναι καν προσευχή. Διότι κανένας από εκείνους που δεν έλαβαν, δεν προσευχήθηκε. Διότι δεν είναι σωστό να ισχυρισθούμε ότι ψεύδεται εκείνος που λέγει “πας ο αιτών λαμβάνει”. Δεν υπάρχει λοιπόν απάντηση στις προσευχές, που δεν είναι προσευχές, μονολότι φαίνεται ότι είναι προσευχές.

Σε ποιές προσευχές ο Θεός απαντά αρνητικά

Οι πατερικές απόψεις υπογραμμίζουν τις εξής περιπτώσεις: **α) του κακού ανθρώπου η προσευχή δεν εισακούεται**, λέγει ο Ερμάς: “Πως λοιπόν αυτός θα έχει την απαίτηση να εισακουσθεί από τον Κύριο χωρίς να δουλεύει για τον Κύριο;” Εδώ δεν εννοείται ο αμαρτωλός άνθρωπος, διότι όλοι είμαστε αμαρτωλοί· εννοείται ο διαστρεβλωμένος άνθρωπος και καοήτης, ο υποκριτής και αμετανόητος. Αυτός

δεν μπορεί να λάβει κάτι από τον Θεό, όταν προσεύχεται, διότι και όταν ακόμη προσεύχεται, δεν κινείται από αγάπη προς τον Θεό ή δεν κάνει κάτι για την δόξα του Θεού ή για την σωτηρία της ψυχής του. προσεύχεται κινούμενος μόνο από το προσωπικό του συμφέρον. Στην πραγματικότητα πρόκειται για άπιστο, ο οποίος χρησιμοποιεί την προσευχή για εύκολο πορισμό. Η πράξη ούτως ή άλλως δεν είναι ειλικρινής ούτε ενσυνείδητη και γι' αυτό η απάντηση του Θεού στα αιτήματα του είναι απορριπτική, απαντάει αρνητικά ο Θεός στις προσευχές του.

β) Το ίδιο θα συμβεί και με την προσευχή των μοχθηρών ανθρώπων. Και η προσευχή αυτή έχει ως αποτέλεσμα το όχι του Θεού, διότι είναι πολύ βλαβερή και γι' αυτούς τους ίδιους αλλά και για τους άλλους ανθρώπους. Τονίζει χαρακτηριστικά ο Κλήμης ο Αλεξανδρεύς: "Γιατί να ικανοποιηθούν τα αιτήματα των μοχθηρών ανθρώπων, όταν και εκείνα, τα οποία θα τα λάβουν και νομίζουν ότι θα τους κάνουν ευτυχείς, θα τους βλάψουν, όταν τα πάρουν, διότι δε γνωρίζουν πως να χρησιμοποιήσουν τα χαρίσματα αυτά; Διότι αυτοί δεν ζητούν τα όντα, δηλαδή τα πραγματικά αγαθά, αλλά εκείνα που φαίνονται αγαθά, δίχως να είναι όμως αγαθά. Δηλαδή, ο Θεός, αν εκπλήρωνε τα αιτήματα τους, θα γινόταν συναγεμός στο κακό, το οποίο θα διέπρατταν οι άνθρωποι αυτοί και γι' αυτό αρνείται να ικανοποιήσει τα παράλογα αιτήματα τους.

Πόσο χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα ενός χριστιανού, ο οποίος, όταν ήταν παιδί, έβλεπε τον παππού του καθημερινά να βγάζει τα δόντια του και να τα πλένει. Και παρακαλούσε το Θεό να μπορέσει και ο ίδιος να κάνει αυτό που έκανε ο παππούς του· να βγάζει και αυτό τόσο ευκολά τα δόντια του να τα πλένει!

γ) Όταν η προσευχή μαρτυρεί έλλειψη συναισθήσεως του τι πράγματι ζητούμε, και τότε μένει αναπάντητη, έχει αρνητική απάντηση εκ μέρους του Θεού. Κλασσικό παράδειγμα είναι το αίτημα των υιών Ζεβεδαίου, το οποίο δεν ικανοποιήθηκε, διότι, όπως αιτιολόγησε ο ίδιος ο Κύριος δεν ήξεραν τι ζητούσαν. Αλλά και μεις πολλές φορές στις προσευχές μας λέμε: "Κύριε, κατάταξε μας μαζί με τους προφήτες, με τους δίκαιους και τους πατριάρχες, να βρεθούμε και μεις μαζί με αυτούς. Όταν τα λέμε αυτά "ούκ αισθανόμεθα τι ευχόμεθα". Αυτό το αίτημα είναι αγαθό, αλλά δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί με τρόπο χαριστικό. Απαιτεί ανάλογη προετοιμασία και αγιότητα του βίου του προσευχόμενου και αυτό πρωτίστως πρέπει να επιδιώκει και να παρακαλεί τον Θεό να τον αξιώσει να κατορθώσει. Όταν λείπουν οι προϋποθέσεις, ούτε και το αίτημα μας τα αγαθά μπορεί να εκπληρωθεί, διότι αυτό αποδεικνύει καθαρά ότι "ούκ αισθανόμεθα τι ευχόμεθα", δηλαδή δεν καταλαβαίνουμε τι ζητούμε με την προσευχή μας. Τότε ο Θεός λέγει όχι στην προσευχή μας.

δ) Ο Μ. Βασίλειος προβάλλει και την έλλειψη ομόνοιας και συμφωνίας μεταξύ των αδελφών ως αιτία της μη ικανοποιήσεως των αιτημάτων της προσευχής, αιτία δηλαδή που θα πεί και πάλι ο Θεός όχι. Ο Κύριος είπε ότι θα ικανοποιήσει τα αιτήματα των ανθρώπων με τη προϋπόθεση ότι αυτοί θα είναι σύμφωνοι "παρί παντός πράγματος" πουθα ζητήσουν από τον Κύριο.όταν η προϋπόθεση αυτή δεν τηρείται και η απάντηση ούτως ή άλλως είναι αρνητική.

Ο Θεός δεν ικανοποιεί αιτήματα παράλογα ή άτοπα. Απορρίπτει ακόμη και προσευχές με αγαθό περιεχόμενο, όταν το αποτέλεσμα της προσευχής μπορεί να βλάψει, όταν η βλάβη μπορεί να προέλθει από την ασυμφωνία των αδελφών.

Για να μη σκανδαλισθεί πάντως εκείνος που προσεύχεται, σωστό είναι να έχει υπ' όψιν του τη συμβουλή του Ευάγγελου, ο οποίος αναφέρει: "**Προσευξάμενος ως δεΐ, προσδόκα, α μη δεΐ, ακι στήθι ανδρείως φυλάττων τον καρπόν σου**". "Αφού προσευχηθείς όπως πρέπει, να περιμένεις εκείνα που δεν πρέπει. Τότε να περιμένεις με γενναιότητα στην προσευχή πάλι φυλάττοντας τον καρπό της προσευχής". Ακόμη και στην περίπτωση που ο πιστός νομίζει ότι προσεύχεται σωστά, ας περιμένει αρνητική απάντηση. Έτσι δεν θα χαθεί εντελώς η ωφέλεια από την προσευχή. διότι όπως τονίζει ο Ιερός Χρυσόστομος, στην προσευχή δεν υπάρχει ποτέ αποτυχία. Αφού πολλές φορές και όταν νομίζουμε ότι απέτυχε η προσευχή μας, τότε είχε καλλίτερο αποτέλεσμα. "Έλαβες εν τω μη λαβείν, επέτυχες εν τω μη επιτυχείν".

* * *

Γιατί δεν απαντά ο Θεός στις προσευχές μας

Η προσευχή μένει αναπάντητη, όταν το περιεχόμενο της έλθει σε αντίθεση με εκείνο που παρέδωσε ο Κύριος.

“Όταν ο άνθρωπος αφήσει τα θελήματα του, τότε συμφιλιώνεται μαζί του ο Θεός και δέχεται την προσευχή του”.

Και αν απαντήσει κανείς ότι μερικοί, μολονότι ζήτησαν από τον Θεό αγαθά πράγματα, δηλαδή κτήση αρετών και θείο φωτισμό, δεν έλαβαν τίποτε από εκείνα που ζήτησαν, τότε απαντούμε “ότι ου αυτά καθ’ εαυτά τα αγαθά ηξίωσαν λαβείν, αλλ’ ένεκα του επαινείσθαι δι’ αυτά”· δηλαδή δεν ζήτησαν αυτά καθ’ εαυτά τα αγαθά, αλλά η αίτηση τους ήταν γεμάτη από υπερηφάνεια. Ήθελαν να υπορηφανένονται με τα αγαθά, τα οποία θα δέχονταν από τον Θεό”.

Με άλλα λόγια, κι αν ακόμη το περιεχόμενο της προσευχής είναι αγαθό, η πρόθεση όμως του προσευχόμενου είναι πονηρή, τότε η απάντηση του Θεού στον προσευχόμενο είναι αρνητική, ο Θεός απαντά με το όχι.

Όταν ζητήσουμε κάτι και δεν λάβουμε, λγει ο Μ. Βασίλειος, να σκευθούμε τα εξής: **α) Ή χρειαζόταν μεγαλύτερη επιμονή και καρτερία στην προσευχή· β) ή ότι ήταν απαραίτητο να διορθωθεί ο χαρακτήρας του προσευχόμενου και να δείξει μεγαλύτερη φροντίδα για την προσευχή· ή γ) το αίτημα της προσευχής δεν ικανοποιήθηκε λόγω αναξιοότητας εκείνου που προσευχόταν.**

Όταν τώρα σε μας δεν υπάρχει μόνο ένας λόγος από τους τρεις, αλλά περισσότεροι, τότε δύσκολο είναι να μην δεχόμαστε κάποια απάτηση από τον Θεό ή η απάντηση να είναι αρνητική. Τότε αισθάνεται κανείς και την απουσία του Θεού πιά έντονα.

Βέβαια αυτή η αίσθηση της απουσίας του Θεού κατά την προσευχή μας είναι εσφαλμένη ή και άδικη. Αν βλέπαμε τη σχέση μας που δημιουργείται με το Θεό κατά την ώρα της προσευχής με το πρίσμα της αμοιβαιότητας, τότε ο Θεός θα μπορούσε να παραπονεθεί για μας πολύ περισσότερο από ότι εμείς γαι Εκείνον. Παραπονούμαστε, γιατί δε μας φανερώνεται στα λίγα λεπτά που του αφιερώνουμε. Αλλά τι μπορούμε να πούμε για τις εικοσιτρείς και μισύ ώρες που ο Θεός μπορεί να κτυπά την πόρτα μας και μείς απαντάμε, “συγγνώμη, είμαι απασχολημένος;” Ή όταν δεν απαντάμε καθόλου, γιατί δεν έχουμε ακούσει το κτύπημα στην πόρτα της καρδιάς μας, του νού μας, ή της συνείδησης μας, της ζωής μας; Έτσι φθάνουμε σε μία κατάσταση στην οποία δεν έχουμε δικαίωμα να παραπονούμαστε για την απουσία του Θεού, γιατί εμείς είμαστε πολύ περισσότερο απόντες από όσο εκείνος υπήρξε ποτέ.

Αξιονημόνευτες είναι οι απαντήσεις που δίνει ο ιερός Χρυσόστομος το θέμα μας.ο Θεός απαντά αρνητικά:

α) Όταν τα αιτήματα της προσευχής είναι ασύμφορα. Εδώ είναι προτιμότερο να μην εισακουσθεί η προσευχή από το να εισακουσθεί. Να μη χαιόμαστε μόνο όταν ακουγόμαστε, αλλά και όταν δεν ακουγόμαστε. Η αρνητική απάντηση στην προσευχή μπορεί να συμβεί ακόμη και σε αγίους, όπως συνέβη στον Μωυσή και στον Παύλο. “Δεν επέτρεψε ο Θεός στο Μωυσή να εισέλθει στη γή της Επαγγελίας, και ο Παύλος παρακαλώντας για την υγεία του δεν εισακούστηκε, επειδή ζήτησε άσυμφορα πράγματα”.

β) Η προσευχή παραμένει αναπάντητη “ όταν ραθύμως αιτούμεν”, διότι ο Θεός σοφίζεται για μας πότε μας συμφέρει η χορήγηση των αιτημάτων μας. Αν οι άνθρωποι γνωρίζουν να δίνουν ωφέλιμα πράγματα στα παιδιά τους, πολύ περισσότερο ο Θεός γνωρίζει το “πότε να δώσει και τι να δώσει. Διότι όλα τα κάνει γαι τι συμφέρον μας”.

γ) Άλλη αιτία της μη εκπλήρωσης των αιτημάτων της προσευχής μας είναι όταν “τοις αμαρτήμασιν επιμένοντες καυχόμεθα”. Όταν δηλαδή είμαστε αμαρτωλοί και όχι απλώς επιμένουμε στην αμαρτία, αλλά και καυχώμαστε γι’ αυτήν. Τότε η απάντηση του Θεού είναι αρνητική, δεν λαμβάνουμε καμμία απάντηση στις προσευχές μας. Κλασσικό παράδειγμα είναι η περίπτωση του προφήτου Ιερεμίου με τους Ιουδαίους. Παρακαλούσε ο προφήτης τον Θεό να λυπηθεί τον λαό αυτό και ο Θεός του απαντά: “Μην προσεύχεσαι γι αυτούς, διότι δε πρόκειται να σε ακούσω. Δεν βλέπεις τι κάνουν αυτοί; Καίνε τα λίπη και κάνουν κατασκευάσματα πρὸς τιμὴν των αστέρων και της στρατιάς του ουρανού”. Μην προσεύχεσαι δηλαδή γι’ αυτούς που δε σταματούν την αδικία, που ζούν με τόση ασέβεια”, που καταφεύγουν στη μαγεία. Διότι και σήμερα υπάρχει το δαινόμενο αυτό· τρέχουν μερικοί

στους αγίους, αλλά δεν εγκαλείουν και τα μέντιουμ ή τις χαρτορίχτρες και τους αστρολόγους. Αυτό δείχνει ότι δεν μπορούν να καταλάβουν τη νόσο από την οποία πάσχουν, αλλά ζούν μα αναισθησία. “ Δε βλέπεις την υπερβολική παραφροσύνη”; Συμπληρώνει χαρακτηριστικά ο ιερός Χρυσόστομος. Για ένα πράγμα μόνο πρέπει να φροντίζει κάποιος στις περιπτώσεις αυτές. Να κάνει τους ανθρώπους που πάσχουν από τη νόσο αυτή, να ξεπεράσουν την ασθένεια τους, να αισθανθούν τη νόσο τους, να τους ακολουθήσει και η βοήθεια του Θεού.

δ) Ανεκπλήρωτα παραμένουν τα αιτήματα μας **όταν έχουμε μνησικακία, όταν προσευχόμαστε εναντίον των εχθρών μας και εναντίον εκείνων που μας έχουν λυπήσει.** Τονίζει χαρακτηριστικά ο αββάς Ησαΐας ο Αναχωρητής: “ Να μην έχεις έχθρα εναντίον ουδενός ανθρώπου, διότι η προσευχή σου δεν θα είναι δεκτή απο τον Θεό. Να ειρηνεύεις με όλους, για να αποκτήσεις παρρησία στο Θεό, όταν θα πρσιεύεσαι. Εκείνος που θέλει να προσεύχεται στο Θεό από τα βάθη της διάνοιας του, να είναι αληθινή και καθαρή η προσευχή του, πρέπει πρώτα να ερευνά το νού του τι σκέψεις έχει , ώστε , όταν λέγει στο Θεό “ελέησον με “, να έχει συγχωρήσει τον συνάνθρωπο του. Διότι , εφ’ όσον τυραννούμαστε όλοι απο τη βία της αμαρτίας, δεν πρέπει ποτέ να σκεπτόμαστε κάτι εναντίον κανενός ανθρώπου.

Όταν όμως ενεργούμε αντίθετα σ’ αυτά, τότε όχι μόνο δeneισακουόμαστε, αλλά και παροξύνουμε τον Θεό , διότι εκείνα που λέμε στην προσευχή μας για τους εχθρούς μας “ούκ έστιν ανθρώπου, αλλά διαβόλου ρήματα”. Και επί πλέον με τον τρόπο αυτό ζητά κανείς από τον Θεό να αλλάξει τον περί αγάπης νόμο τον οποίο ο ίδιος έχει θεσπίσει. Η προσευχή , λέει ο Χρυσόστομικός κάλαμος, είναι φάρμακο. Αλλά το φάρμακο πρέπει να χρησιμοποιηθεί πριν από την ημερομηνία λήξεως του. Πρέπει να ξέρει κανείς πότε και πως να το χρησιμοποιήσει. Διαφορετικά η δράστική του ενέργεια δεν έχει κανένα αποτέλεσμα, κανένα όφελος. “Ουδέ την όνησιν αυτού καρπούμεθα”.

Τέος ο Αγ. Ιωάννης της Κλίμακος βλέπει την **οικονομία του Θεού** στο ότι “Αυτός ου περέχει τοις αιτούσι τας χάριτας”. Θεωρεί ότι το όχι του Θεού στα αιτήματα μας, είναι μακροθυμία του Κυρίου και γι’ αυτό ο πιστός δεν πρέπει να λυπάται.

Τα αίτια της αρνητικής απαντήσεως του Θεού, σύμφωνα με τον άγιο Ιωάννη της Κλίμακος είναι: **Ή ότι ο προσευχόμενος είναι εντελώς ανάξιος να λάβει απάντηση στα αιτήματα του , ή β) τα αιτήματα της καρδιάς του δεν είναι σύμφωνα μα τα αιτήματα της προσευχής του , δηλαδή άλλα έχει στην καρδιά του και άλλα ζητά από τον Θεό, ή γ) δεν είναι ακόμη έτοιμος να λάβει το χάρισμα, το οποίο ζητάει.**

Β’

Ο ΝΑΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Πότε εισακούονται οι προσευχές μας

Φυσιολογικό έρχεται τώρα το εξής θέμα: Πότε και ποιού είναι οι όροι με τους οποίους οι προσευχές μας γίνονται ακουστές.

Εάν πράγματι επιθυμούμε να προσευχηθούμε σωστά και να έχει αποτέλεσμα η προσευχή μας, πρέπει να έχουμε την βεβαιότητα ότι είμαστε αμαρτωλοί και έχουμε ανάγκη σωτηρίας· ότι είμαστε αποκομμένοι από τον Θεό, ότι δεν μπορούμε να ζήσουμε χωρίς Αυτόν και ότι το μόνο που μπορούμε να Του προσφέρουμε είναι η αγωνιώδης επιθυμία μας να μας δεχτεί “εν μετανοία”, να μας δεχθεί με έλεος και αγάπη.

Πριν χτυπήσουμε την πόρτα για να μας ανοίξει ο Θεός, πρέπει να αγαγνωρίζουμε ότι βρισκόμαστε έξω από αυτήν. Αν ξοδεύουμε τον καιρό μας φανταζόμενοι ότι ήδη βρισκόμαστε στη Βασιλεία του Θεού, ασφαλώς δεν υπάρχει λόγος για να κτυπάμε κάποια πόρτα για να ανοίξει. Τότε θα πρέπει να κυττάξουμε γύρω μας να δούμε που βρίσκονται οι άγιοι και οι άγγελοι και που βρίσκεται ο τόπος που μας ανήκει· και

όταν δεν θα δούμε τίποτε παρά σκοτάδι, τότε δικαιολογημένα θα εκπλαγούμε διαπιστώνοντας ότι ο Παράδεισος δεν είναι καθόλου ελκυστικός!

Για να έχει αποτέλεσμα η προσευχή μας, πρέπει να γνωρίζουμε ότι βρισκόμαστε έξω από την Βασιλεία του Θεού. Τότε ας ρωτήσουμε τον εαυτό μας: πώς πρέπει να κτυπήσω την πόρτα για να παράσω μέσα; Δεν μπορούμε να κτυπήσουμε την πόρτα αυτή- διότι κανένας δεν θα μας απαντήσει- αν δεν είμαστε ελεύθεροι από οποιασδήποτε προσκόλληση στα γήινα, έτσι ώστε να έχουμε χέρια ελεύθερα, μία καρδιά τελείως ανοιχτή. Όχι σαν το γεμάτο πορτοφόλι που φοβόμαστε να το έχουμε ανοιχτό, μην πέσουν τα χρήματα μας αλλά σαν ένα ανοιχτό και άδειο πορτοφόλι, και μία διάνοια τελείως ανοιχτή στο άγνωστο και το απροσδόκητο. Δηλαδή για να προσευχηθεί κάποιος σωστά και καθαρά, ρέπει να είναι ελεύθερος να δοθεί ολοκληρωτικά στον Θεό.

Ο όσιος Θεοφάνης ο Έγκλειστος μας δείχνει έναν απλό τρόπο για την επιτυχία της προσευχής μας: Πρέπει, τονίζει, να έχουμε ζωντανή την αίσθηση της παρουσίας του Θεού. “Η αίσθηση αυτή θα είναι τόσο καθαρή όσο ένας ισχυρός πονόδοντος”. Όταν κάποιος έχει πονόδοντο, δεν τον ξεχνά καθόλου. Μπορεί να κάνει οποιαδήποτε πνευματική ή σωματική εργασία, ο πονόδοντος όμως είναι συνέχεια παρών και δεν μπορεί να ξεφύγει από την αίσθηση της παρουσίας του.

Έτσι πρέπει να αισθανόμαστε την παρουσία του Θεού. Τέτοια λαχτάρα, τέτοιον πόνο να αποκτήσουμε για τον Θεό. Με τέτοια αίσθηση, όταν κάποτε χάσουμε την επαφή μας μαζί Του με την προευχή, θα σκεπτόμαστε: “Είμαι μόνος, που είναι Εκείνος”;

Αν έτσι βιώνουμε την παρουσία του Θεού, οι προσευχές μας εισακούονται από τον Θεό.

Ο Ωριγένης αναφέρει ότι ο Θεός ανταποκρίνεται στις προσευχές εκείνων που ακούν και εφαμόζουν το λόγο του Θεού. “**Ει ήκουσας αυτού, εισακούεται σου**”, “**αν τον άκουσες, θα σε ακούσει**”. Όταν ο προσευχόμενος ακούει τον Θεό, τότε η επιθυμία του να εισακουσθεί από τον Θεό έχει κάποια ηθική δικαίωση.

Ο Μ. Βασίλειος εξαρτά την δυνατότητα του να εισακουσθεί η προσευχή του πιστού από την ταπεινότητα του και από το ανώτερο περιεχόμενο της προσευχής. “Εαν κανείς, τονίζει, οδηγείται από το Άγιον Πνεύμα και μη έχοντας εμπιστοσύνη στον εαυτό του ταπεινώνεται για να υψώσει τους άλλους και δεν λέγει τίποτε το ταπεινό και ασήμαντο ή δεν ζητά τα κοσμικά και επίγεια, η προσευχή του ανθρώπου αυτού εισακούεται από τον Θεό”. Εδώ η προσευχή γίνεται εισακουστή, διότι το περιεχόμενο της εγκρίνεται εκ των προτέρων από τον Θεό.

Ο αγ. Ισίδωρος ο Πηλουσιώτης υποστήριξε ότι ο Θεός ακούει την προσευχή, όταν δεν ζητούμε τα άυατα, αλλά τα “εικότα”. Δηλαδή το περιεχόμενο της προσευχής είναι καθοριστικό για το αποτέλεσμα της. Και το περιεχόμενο της θα είναι κατάλληλο όταν “είναι συμφωνη με το δίκαιο, για να μπορέσει να επισπάσει την θεία βοήθεια σύμφωνα με την φήση της αιτήσεως: διότι σ’ εικείνους που καλούν την βοήθεια του Θεού για λόγους πλεονεξίας ή ειρωνίας, δεν επέρχονται, μολονότι σ’εκείνους που αδικούνται παρουσιάζεται αυτόκλητη”.

Τι κακό είναι το εξής: Εμείς αντί να προσευχόμενα να γίνει το θέλημα του Θεού, συχνά προσπαθούμε να πείσουμε τον Θεό να κάνει τα πράγματα όπως εμείς τα θέλουμε. Πως είναι δυνατό τέτοιες προσευχές να μην αστοχήσουν;

Στην πραγματικότητα ακμμία προσευχή δεν μένει αναπάντητη από τον Θεό. **Ο Θεός απαντά με τρεις τρόπους: ΝΑΙ, ΟΧΙ ΠΕΡΙΜΕΝΕ.**

Εκπληρώνει αμέσως τα αιτήματα της προσευχής, ΑΜΕΣΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ- ή αναβάλλει προσωρινά και τα εκπληρώνει αργότερα, για να ασκηθούμε στην προσευχή και την υπομονή, ΠΕΡΙΜΕΝΕ, ανάντηση εξ αναβολής, ή αρνείται ολοκληρωτικά να απαντήσει και να ικανοποιήσει τα αιτήματα του προσευχόμενου. Λέγει δηλαδή ΟΧΙ, αρνητική απάντηση. Στις αναπάντητες προσευχές δηλαδή, έχουμε αρνητική απάντηση του Θεού.

Αυτό σημαίνει ότι όλες οι προσευχές μας εισακούονται απο τον Θεό, αλλά εκπληρώνονται μόνο εκείνες που εκπληρούν τους όρους της προσευχής και που συμφέρουν στον προσευχόμενο. Όπως λέγει ένας σοφός θεολόγος της Εκκλησίας μας: “Όπως θέλει εκείνος δίνει. Τα δίνει όλα με σοφία, αν και μείς λόγω τη περιορισμένης δυνατότητας μας δεν μπορούμε να καταλάβουμε για ποιό λόγο τα δίνει στον καθένα”.

Υπάρχει όμως και η άποψη ότι **Ο ΘΕΟΣ ΔΕΝ ΛΗΣΜΟΝΕΙ να ικανοποιήσει τα αιτήματα των προσευχόμενων**, ακόμη και όταν φαίνεται ότι αργεί να τα ικανοποιήσει ή όταν ικανοποιεί μερικά μόνο από τα αιτήματα αυτά. Ο ιερός Χρυσόστομος είναι κατηγορηματικός πάνω στο θέμα αυτό: “ μη νομίζετε, λέγει, ότι λησμόνησε ο Θεός και γι’ αυτό δεν απάντησε στο αίτημα. Διότι γνώρισμα δικό Του είναι να χορηγεί τα αγαθά Του και χωρίς να Τον παρακαλέσει κανείς. Όταν μάλιστα αυτοί που Τον παρακαλούν είναι ταπεινοί, τότε πολύ περισσότερο θα χορηγήσει τα αγαθά Του σ’ αυτούς”.

Είαι **ΑΔΙΑΝΟΗΤΟ** να σκευθούμε ότι ο Θεός λησμονεί να απαντήσει στις προσευχές των ανθρώπων, όταν είμαστε πλέον βέβαιοι από τις άγιες Γραφές και από τους Πατέρες της Εκκλησίας μας ότι ο Κύριος με πολλή ευχαρίστηση δέχεται τις προσευχές μας και τις ικανοποιεί με δαψίλεια, πολύ περισσότερο από ό,τι εμείς σκεπτόμαστε ή θέλουμε.

Όταν ο Μ. Βασίλειος λέγει ότι ο Θεός γνωρίζει να απαντά και σε αλάλητες προσευχές ακόμη, επιτρέπεται έστω η παραμικρή αμφιβολία για την μνήμη, την αξιοπιστία και την αγάπη του Θεού, όσον αφορά στην αποδοχή της “κραυγής” και της “βοής” των τέκνων του; Η απάντηση βέβαια στην προσευχή έρχεται όταν θέλει ο Κύριος, διότι γνωρίζει καλλίτερα από κάθε άλλον τι και πότε πρέπει να μας δώσει για να φυλάξουμε “το δοθέν μετά φόβου”.

Η Πατερική δεοντολογία

Η προσευχή μας λοιπόν στο Θεό είναι μία περιπέτεια. Μία ανάβαση που κάνουν οι ορειβάτες στο υψηλότερο βουνό και που κάνουν οι χριστιανοί για να φθάσουν κοντά στο Θεό.

Για να γίνει η ανάβαση αυτή χρειάζεται ωρισμένες προϋποθέσεις. Διαφορετικά θα ακούσουμε κάποιο **όχι** για τους λόγους που είπαμε πιά πάνω. Για να είναι σωστή η ανάβαση, για να έχουμε θετικά αποτελέσματα στην προσευχή μας, για να είναι η προσευχή μας πραγματική αρπαγή προς τον Θεό και όχι τίποτε άλλο, υπάρχει μία πατερική δεοντολογία. Όταν τηρείται αυτή δεν μπορεί να ακούσει κανείς το **όχι** από τον Θεό.

Αναφέρθηκαν μερικά προηγουμένως. Ας τα επαναλάβουμε πιά συγκεκριμένα και συστηματικά:

α) **Χρειάζεται αυτοσυγκέντρωση:** “ αυτός που πρόκειται να παρακαλέσει, τονίζει ο ι. Χρυσόστομος, βλέπει και παρατηρεί μόνο εκείνον στον οποίο κάνει την αίτηση. Σε διαφορετική περίπτωση αν, αφήνοντας αυτόν που παρακαλεί, περιπλανάται εδώ και εκεί θα απέλθει άπρακτος”. Η προσοχή μας πρέπει να είναι στραμμένη μόνο προς Εκείνον.

Δεν είναι τα λόγια που ανεβάζουν την ψυχή προς τον Θεό, που κάνουν την προσευχή να εισακούσθει· είναι ο έντονος πόθος και η αγάπη που έχει κάποιος για το Θεό.

β) Απαραίτητο εφόδιο, λέγει ο αγ. Ιωάννης της Κλίμακος, είναι **η πίστη του προσευχόμενου. Αυτή ζωοποιεί την προσευχή και την κάνει άξια της αποστολής της. Διότι η πίστη δίνει φτερά στην προσευχή. Χωρίς αυτήν δεν μπορεί κανείς να ανεβεί στον ουρανό.**

γ) Άλλη προϋπόθεση είναι η **τέλεια απόσπαση του προσευχόμενου από τα εγκόσμια και η προσήλωση του στο Θεό.** Και όταν λέμε απόσπαση, δεν εννοούμε την σωματική απομάκρυνση.

Συμβαίνει βέβαια, και το έχουμε διαπιστώσει όλοι μας, την ώρα της προσευχής να έλθουν στο νού μας όλες οι υποθέσεις της βιοπάλης, είτε αυτές αναφέρονται στην οικογένεια μας, είτε στο κοινωνικό σύνολο· μερικές φορές σωματικά είμαστε στην Εκκλησία, πνευματικά όμως απουσιάζουμε σε σημείο μάλιστα φεύγοντας να μην έχουμε ακούσει ούτε τα βασικότερα αναγνώσματα της Θείας Λειτουργίας. Είναι και αυτό ένα από τα τεχνάσματα του πονηρού για να μας απομακρύνει από την προσευχή. “Ας μη γίνει ο καιρός της προσευχής σου καιρός κατά τον οποίο θα σκευθείς όλα τα προβλήματα που έχεις”. Τονίζει και πάλι ο της Κλίμακος Ιωάννης. Ακόμη όμως και αυτά τα απαραίτητα πράγματα για την ψυχοσωματική υπόσταση του ανθρώπου στέκονται εμπόδιο στη σωστή επικοινωνία με τον Θεό, αφού γίνονται αντικείμενο μελέτης την ώρα της προσευχής.

δ) άλλη προϋπόθεση είναι **η ελεημοσύνη, το έλεος το οποίο δείχνει στους πενέστερους αδερφούς.**

Το έλεος αυτό, η ελεημοσύνη δηλαδή σε οποιαδήποτε μορφή, κάνει την προσευχή βς “πετερόν” το οποίο εύκολα ανέρχεται στο Θεό. Αντίθετα η ασπλαχνία καταστρέφει τον πνευματικό καρπό, η προσευχή

εξαφανίζεται, δεν έχει κανένα αποτέλεσμα, και μεταβάλλεται σε άκαρπη και επιζήμια απασχόληση. Γι' αυτό και τονίζει ο αββάς Ισαάκ ο Σύρος: "Μοναχός αναλεήμων, δένδρον άκαρπον"· κατά συνέπεια και κάθε χριστιανός που δδεν εργάζεται την ελεημοσύνη, σε οποιαδήποτε μορφή και αν είναι αυτή, μοιάζει με δένδρο άκαρπο και οι προσευχές του δεν εισακούονται.

ε) δεν μπορούμε να ζούμε στην αμαρτία, να κάνουμε ό,τι θέλει ο κόσμος και όταν βρεθούμε σε κάποια δύσκολη κατάσταση νε έχουμε την απαίτηση από τον Θεό να εισακουσθούμε.

Γι' αυτό τονίζουν οι Πατέρες "σε καιρό ειρήνης", όταν δηλαδή όλα πηγαίνουν καλά και δεν έχεις κανένα πειρασμό, "κάνε φίλο σου τον Θεό, για να τον έχεις σύμμαχο σε καιρό πολέμου".

Στ) **Τέλος βασικό ρόλο έχει η συμμόρφωση του πιστού προς το θέλημα του Θεού και η αποφυγή της εναντιώσεως προς ό,τι απαιτεί η συνομιλία με τον Θεό.**

* * *

Επομένως όταν: α) τα αιτήματα της προσευχής μας δεν μας συμφέρουν ψυχικά και είμαστε ανάξιοι να λάβουμε ό,τι ζητούμε, όπως ο Μωσής και ο Παύλος· β) όταν "ραθύμως αιτούμεν"· γ) όταν ζητούμε κάτι από τον Θεό επιμένοντας στην αμαρτία αλλά και καυσώμενοι γι' αυτήν· δ) όταν έχουμε μνησικακία και προσευχόμαστε εναντίον εκείνων που μας έχουν λυπήσει και οι προσευχές μας είναι αντίθετα στο θέλημα του Θεού,

τότε ο Θεός λέγει ΟΧΙ στις προσευχές μας.

Αντίθετα, όταν ο άνθρωπος που προσεύχεται αναγνωρίζει ότι βρίσκεται έξω από την Βασιλεία του Θεού, αισθάνεται έντονα την παρουσία του Θεού, όπως αισθάνεται έναν πονόδοτο, διαθέτει σφοδρή αγάπη προς τον Θεό, πίστη στην ύπαρξη και τις υποσχέσεις Του, επιθυμία συμμόρφωσης προς το θέλημα Του, αγάπη προς τον πλησίον, την οποία εκδηλώνει με την ελεημοσύνη σε οποιαδήποτε μορφή, και βίο εν γένει ακατηγόρητο, τότε "έσται ωως νεοσσός αετού εν ύψει αιρόμενος", "θα είναι σαν νεαρός αετός που πετά στα ύψη".

Τότε δεν θα ακούσει το **όχι** εκ μέρους του Θεού, αλλά θα ακούσει εκείνο που λέγει ο προφήτης Ησαΐας για ον προσευχόμενο·

"Ετι λαλούντος σου ερώ· ιδού, πάρεμι" δηλαδή, "**Ενώ ακόμη θα ομιλείς προς εμένα, θα σου πώ· Να, είναι κατά σου**" (Ησ.58,9).

ΒΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βασιλείου του Μεγάλου. Ασκητικά. ΕΠΕ τόμος 9^{ος}. Εκδόσεις ΕΠΕ, Θεσσαλονίκη 1971.

Κλίμαξ Ιωάννου του Σιναΐτου, Εκδόσεις "ΑΣΤΗΡ", Αθήναι, 1970.

Ευεργετινός, τόμος Α', Εκδοσεις.

Κωνσταντίνου Φούσκα, πρεσβυτέρου. δ.θ.φ. η Ατομική προσευχή. Εκδοσις Β' Αθήναια 1982.

Bloom Anthony. Μάθε να προσεύχεσαι. Εκδόσεις "ΕΛΑΦΟ", Αθήναι, 1973.

Του ιδίου. Ζωντανή προσευχή.

Βενεδίκτου Ιερομοναχου, Χρυσοστομικός άμβων Ε'. Η προσευχή, τα νεύρα της ψυχής. Εκδοσις Συνοδία Σπυρίδωνος Ιερομονάχου, Νέα Σκήτη αγ. Όρους, 1999.

Εις μνήμη
Χαρίλαου, Θεοδώρας
καί Ηλία.